

נחמן חתניה דבי נשיאה הוא מזלזל בשמעתיה דרבי יוחנן (137)?!

יהושע בן נון (139) מפומיה לא צייטנא ליה. בגלל שאלת רב נחמן.

זמנין פעם אחת אשכחיה רב אושעיא לרבי אמי דיתב וקאמר לה רבי אמי להא דרבי יוחנן אסיפא דמתניתין.

כי אתא רבין וכל נחותי ימא, אמרוה להא דרבי יוחנן ארישא.

דקתני היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא ולא במגע דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא במגע ולא במשא.

והוינן בה: ואלא קשיא הא דרב נחמן, שאם כזית בטל אם כן אפילו כתרטא וכנפיא, ובודאי שאדם לא מבטל כמות כה גדולה של בשר?

ועל זה אמר רבי יוחנן: לא שנו הא דרבי ישמעאל שחצי כזית אינו בטל אלא פלטתו חיה. אבל פלטתו סכין מודה רבי ישמעאל דבטיל (138).

ומתריצינן: כדאמר רב פפא לקמן "במרודד", קכד-ב הכא נמי לא אמר רבי יוחנן דכזית בטל אלא במרודד, שנשארה שכבת בשר דקה פרוסה על פני שטח רחב של העור שאפילו אם יש שם כזית [או יותר מכזית] בבת אחת, הרי כיון שיש טורח לקבץ אותה, מבטל אותה האדם. [ומכל מקום בפלטתו חיה שהאדם לא ביטל את הבשר, אינו בטל מאליו].

אמר ליה רב אושעיא לרבי אמי: מר, אסיפא מתני לה ומיושבים אם כן דברי רבי יוחנן, ואילו היו אומרים לרב נחמן שכך אמר רבי יוחנן לא היה מזלזל בדבריו, שהרי רק בחצי זית אמר דבטל.

שנינו במשנה: היו עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע, דברי רבי ישמעאל.

אמר ליה רבי אמי לרב אושעיא: ואלא עולא, ארישא אמרה ניהליכו לכם משמיה דרבי יוחנן?

אמר בר פדא: לא שנו דרבי ישמעאל אינו מטמא במגע, אלא באופן שנגע בעור מאחוריו של הבשר, [בצד השני של העור שאין שם בשר], שהעור עצמו אינו מטמא בנבלה אלא שהוא שומר לבשר, וכיון שאין כאן כזית בשר ביחד הרי אין שומר לפחות

אמר ליה רב אושעיא: אין!

אמר ליה רבי אמי: האלחיה! אי אמר לי

137. רבי אמי אמר כן משום שהוא הבין שעולא אמר אסיפא, וגם בזה נחלק עליו רב נחמן. שהרי להלן כאשר פירש לו רב אושעיא שעולא אמר כן ארישא, גם הוא עצמו אמר כדברי רב נחמן. והקשה המהר"ם, איך טעה כן בדברי עולא ורב נחמן, הרי רב נחמן שאל ואפילו כתרטא ואפילו כנפיא, ואין מקום לשאלה זו אי קאי אסיפא, דהא בסיפא איירי רק בשני חצאי זיתים? ותירץ,

138. ראה מה שכתבנו לעיל קכב א [הערה 100 והערה 102].

139. כתב הבית יוסף [יו"ד סוף סימן רמב] בשם הארחת חיים, דהאומר לחבירו איני מקבל

137. רבי אמי אמר כן משום שהוא הבין שעולא אמר אסיפא, וגם בזה נחלק עליו רב נחמן. שהרי להלן כאשר פירש לו רב אושעיא שעולא אמר כן ארישא, גם הוא עצמו אמר כדברי רב נחמן. והקשה המהר"ם, איך טעה כן בדברי עולא ורב נחמן, הרי רב נחמן שאל ואפילו כתרטא ואפילו כנפיא, ואין מקום לשאלה זו אי קאי אסיפא, דהא בסיפא איירי רק בשני חצאי זיתים? ותירץ,

מכזית (140).

אבל אם נגע בעור **מלפניו**, כלומר שנגע בשני חצאי זית בשר עצמם, הרי הוא טמא. ואף על פי שלא נגע בכזית בנגיעה אחת, אמרינן: **יש נוגע וחוזר ונוגע**. כלומר שתי נגיעות מצטרפות, דהיינו, שאם נגע בכת אחת בשני החצאים ידו אחת בזו וידו אחת בזו, שתי הנגיעות מצטרפות להחשב נגיעה בכזית.

ורבי יוחנן אמר: אפילו נגע בבשר עצמו רבי ישמעאל מטהר, לפי שאין נוגע וחוזר ונוגע. ומאחר וכל נגיעה היתה רק בחצי כזית, אינו טמא.

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה שמצינו שהוא סובר בדעת רבי ישמעאל שאין נוגע וחוזר ונוגע.

דאמר רבי יוחנן: רבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס אמרו דבר אחד.

רבי ישמעאל — הא דאמרן, שהנוגע בשני חצאי זית של נבלה טהור.

רבי דוסא בן הרכינס מאי היא?

דתנן במסכת אהלות: **כל המטמאין באהל**, כגון כזית בשר, או רובע קב עצמות מן המת, ומלא תרוד רקב, **שנחלקו** שיעוריהם, ובכל חלק יש רק חצי שיעור, **והכניסו** את שני החצאים לתוך הבית,

רבי דוסא בן הרכינס מטהר מה שבתוך הבית, לפי שאין החצאים מצטרפים, ואין כאן שיעור שלם,

וחכמים מטמאים, לפי שבתוך הבית יש שיעור שלם, ומצטרפים את החצאים.

ומסיק רבי יוחנן: **לאו אמר רבי דוסא בן הרכינס התם: אין מאהיל וחוזר ומאהיל**. שהוא מטהר את הבית מחמת ששתי אהלות הן, שהבית מאהיל על כל חצי זית בנפרד, ושתי האהלות אינן מצטרפות. **הכא נמי** יאמר רבי דוסא שאין נוגע וחוזר ונוגע.

ומדאמר רבי יוחנן שרבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס אמרו דבר אחד, חזינן דרבי יוחנן סובר שטעמו של רבי ישמעאל שאינו מטמא במגע הוא מחמת שאין נוגע וחוזר ונוגע, וכשיטתו לעיל, ולא מחמת שאין שומר לפחות מכזית כבר פדא (141).

מכזית [אי מיירי שם בשומר ולא ביד, עיי"ש]. ובתוספות הרא"ש כתב, ששומר של נבלה נחשב כיד משום שאינו מועיל להצטרף אלא להוציא את הטומאה, ולדעת רב אין יד לפחות מכזית. אך דבריו צריכים עיון, וכמו שכתבנו לעיל הערה 29.

141. כלומר, שלפי בר פדא הטעם שרבי ישמעאל לא מטמא במגע הוא משום שאין שומר לפחות מכזית, ובמשא הוא מטמא משום שהוא נושא כזית נבלה, ואין לזה שייכות לדין

ממך אפילו אם היית כמשה, מלקין אותו משום בזיון, וכתב הבית יוסף, שלפיכך נקט הכא אי אמר לי יהושע בן נון, ולא נקט משה רבינו, לפי שיש בזה בזיון. וביאר הט"ז [שם סק"כ] שיש בזה בזיון למשה, שהוא אומר אילו היה אדם אחר כמותו, והוא בלתי אפשרי, שהרי בתורה נאמר לא קם כמשה.

140. ואף שלעיל קיח ב לכולי עלמא יש שומר לפחות מכזית, תירץ רש"י, שרבי יהודה שם שהוא תנא קמא של אחרים אין שומר לפחות

ומקשינן על דברי רבי יוחנן שהם אמרו דבר אחד: **ומדרבי דוסא בן הרבינס סבר כרבי ישמעאל**, מכלל דרבנן דאמרי יש מאהיל וחוזר ומאהיל והוא הדין דיש נוגע וחוזר ונוגע, סברי **כרבי עקיבא** בר פלוגתא דרבי

ישמעאל.

והא רבי עקיבא טהורי קא מטהר! שהוא מיקל יותר מרבי ישמעאל, שאפילו במשא אינן מטמאים שני חצאי הזיתים, ואיך יתכן שהוא סובר כחכמים?

של רבי דוסא שמטהר משום שאין שני חצאי זתים מצטרפים. אך לפי רבי יוחנן הטעם שרבי ישמעאל מטהר במגע הוא משום שאין הנגיעות מצטרפות, וכרבי דוסא שמטהר שני חצאי זתים באהל.

הקשו הראשונים, לפי רבי יוחנן מדוע רבי ישמעאל מטמא במשא, הרי אין שני חצאי זתים מצטרפים, ומאי שנא מגע ממשא? והיה מקום ליישב שיש חילוק בין מגע למשא, שבמגע כל נגיעה נחשבת בפני עצמה, ולא היה כאן נגיעה אחת ככזית, אך במשא הרי הוא נושא בכת אחת כזית, ולכן הוא מטמא. אך אם כן קשה מדוע רבי דוסא מטהר שני חצאי זתים באהל, הרי אהל דומה למשא ולא למגע?

ותירצו **התוספות**, שבאמת החיסרון של נוגע וחוזר ונוגע קיים גם במשא ואהל, ולכן רבי דוסא מטהר באהל, אך במשא יש גזירת הכתוב לטמאות אף בשני חצאי זתים, וכדיליף רבי ישמעאל מ"והנושא יטמא".

הרמב"ן תירץ, דיש חילוק בין משא לאהל מסברא, שבמשא טומאת הכל בכת אחת היא באה, אך באהל משום שתי אהלות הוא בא, שדבר אחד מאהיל על חצי זית זה, ודבר אחר מאהיל על חצי זית זה, ודבריו טעונים ביאור.

עוד הקשו הראשונים, איך יתכן לומר שרבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד, הרי רבי ישמעאל מטמא במשא, וכמו שביארנו לעיל, ואילו רבי דוסא להדיא מטהר אף במשא, דבמסכת אהלות בהמשך המשנה שם איתא, כיצד, הנוגע בשני חצאי נבלה או נושאן וכו' רבי

דוסא מטהר וחכמים מטמאין? ובאמת יש ראשונים שהוכיחו דלא גרסינן כן, דהתם מיירי בדיני טומאת מת ולא בדיני טומאת נבלה, אך לפי גירסתנו קשה.

ותירץ הר"ש **במסכת אהלות** שם, שגם רבי דוסא מודה לרבי ישמעאל שמחמת הדין צירוף של שני חצאים צריך לטמאות במשא, וכמו שביארנו לעיל או משום גזירת הכתוב כהתוספות או מסברא כהרמב"ן, אלא שיש במשא חיסרון אחר דבעינן נושא והוא דנישא כדאמר עולא להלן, ועולא מוקי לדרבי ישמעאל במרודד, ואם כן רבי דוסא שמטהר איירי באינו מרודד והוא מטהר משום דעולא ולא משום צירוף המשא, ושפיר קאמר רבי יוחנן שהם אמרו דבר אחד. **ובחזון איש** [אהלות כא ח] הקשה, איך יתכן לאוקמי להמשנה שם באינו מרודד, ורבי דוסא מטהר משום דעולא, הרי אם כן קשה מדוע חכמים מטמאים, וכי פליגי על עולא, ועל כרחק דמיירי התם במרודד, ומכל מקום רבי דוסא מטהר? אך כבר יישבו זאת **התוספות במסכת בבא קמא** [סט ב ד"ה ה"א צנועים], דתירצו כהר"ש, וכתבו, דרבי יוחנן דאמר שהם אמרו דבר אחד יסבור שרק רבי דוסא סובר את הדין של עולא, אך עולא עצמו סובר דמיירי במרודד ורבי דוסא מטהר משום שנושא וחוזר ונושא טהור, ורבי דוסא ורבי ישמעאל לא אמרו דבר אחד. [עוד יש לומר על פי מה שיתבאר להלן בשם הרמב"ן, דדינא דעולא הוי רק למאן דאמר אין נוגע וחוזר ונוגע, שלפי זה פשוט שחכמים פליגי על דינא דעולא

במשא (142).

מתיב רב עוקבא בר חמא לבר פדא:

תניא: כתיב "הנוגע בנבלתם יטמא" ודרשינן: ולא הנוגע בעור שיש עליו שני חצאי זיתים. שאינו טמא.

יכול אף במשא לא יטמאו שני החצאים?

תלמוד לומר "והנושא — יטמא" לרבות טומאת משא לעור שיש עליו שני חצאי זיתים, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: מאחר שנאמר בתורה "הנוגע", ואחר כך נאמר באותה נבלה "והנושא", דרשינן: את שבא לכלל טומאת מוגע — בא לכלל טומאת משא, אבל אם לא בא לכלל מוגע — לא בא לכלל משא.

ואם כן שני חצאי זיתים שאינם מטמאים

ומתצינן: עד כאן לא קא מטהר רבי עקיבא אלא כשהיו חצאי הזיתים מחוברים בעור, דהעור מבטל אותם, ואין כאן נבלה כלל. אבל בעלמא, אם היו שני חצאי זית נפרדים של נבלה המטמאת, הרי רבי עקיבא מטמא אפילו בנגיעה, דסבר יש נוגע וחוזר ונוגע.

כדקתני סיפא דמתניתין: ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא. ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור? מפני שהעור מבטל: הרי שכל הטעם של רבי עקיבא הוא מחמת ביטול העור, שאין כאן נבלה כלל, ולא מחמת שאין נוגע וחוזר ונוגע.

[והוסיף רש"י, שרבי עקיבא עצמו סובר להלן שכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא, ואם הוא סובר בסיפא דמתניתין ששני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא, מוכח שגם במגע הוא מטמא, שאם לא כן הוא לא היה מטמא אף

שהרי הם מטמאים בשתי נגיעות, ולא קשה כלל קושיית החזון איש].

ועוד תירצו התוספות שם, כיון שבמגע הם שוים שפיר אפשר לומר שהם אמרו דבר אחד, אף שבמשא אינם שוים.

142. וכן כתבו התוספות [ע"א ד"ה שהם], שרבי עקיבא מטמא אף בנוגע או נושא שני חצאי זיתים שאינם מחוברים כלל. ולפי זה רבי עקיבא ורבי ישמעאל נחלקו בתרתי, חדא, האם יש נוגע וחוזר ונוגע, ועוד, האם עור מבטל בשר או לא. אך ברמב"ם לכאורה מבואר שלא כדבריהם, דהרמב"ם [פ"א מאבות הטומאה הי"ב] כתב, אבל שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם, הנושא אותן טמא שהרי נשא כזית, והנוגע טהור שאין

חבורי אדם חבור, ומבואר שגם לפי רבי עקיבא אין נוגע וחוזר ונוגע, ורבי עקיבא טימא בקיסם רק במשא ולא במגע. והקשה הכסף משנה, הרי רבי עקיבא סובר שכל שאינו בא לכלל מגע אינו מטמא במשא, והרמב"ם עצמו פסק כן, ומדוע קיסם מטמא במשא? ותירץ שדוקא לגבי ביטול עור דרשינן שכל שאינו מטמא במשא אינו מטמא במגע, אך אם אינו מטמא במגע מטעמים אחרים לא אמרינן כן. אך עדיין צריך עיון מגוף דברי הגמרא, דאמרינן לרבי יוחנן שרבי עקיבא סובר כחכמים דאהלות שיש נוגע וחוזר ונוגע? וביותר קשה, שהרמב"ם עצמו בפ"ג מטומאת מת פסק כחכמים שיש נוגע וחוזר ונוגע, ומאי שנא נבלה מטומאת מת? ובגליון הרמב"ם לרעק"א ציין לתורת חיים

העצם עצמה אינה מטמאת בטומאת נבלה, ובמוח אי אפשר ליגוע, מחמת שהעצם סתומה, **לרבי ישמעאל מהו שתטמא במשא?**

האם אית ליה לרבי ישמעאל את הדרשא דאת שבא לכלל מגע — בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע — לא בא לכלל משא. והבא, בשני חצאי זיתים שעל העור דמטמא רבי ישמעאל במשא אף על פי שאינו מטמא במגע מאחוריו, היינו טעמא, משום דבא לכל הפחות לכלל מגע מלפניו, [וכבר פדא, דאילו לפי רבי יוחנן שאינו ראוי למגע כלל, פשוט שרבי ישמעאל חולק לגמרי על הדרשא הזאת].

ובזה הוא חולק על רבי עקיבא, שלפי רבי עקיבא צריך שיבא לכלל מגע בכל צד, ואילו לפי רבי ישמעאל אין צריך ראוי למגע מכל צד, אבל בקולית סתומה, שאינה באה לכלל מגע בשום אופן, מודה רבי ישמעאל שגם במשא אינו מטמא.

או דלמא לית ליה לרבי ישמעאל כלל את הדרשא ד"את שבא לכלל מגע בא לכלל משא". אלא אפילו דבר שלא מטמא כלל במגע ואפילו מלפניו הרי הוא מטמא במשא, ואם כן קולית סתומה נמי מטמאה במשא?

במגע, אף במשא אינם מטמאים. [רבי עקיבא לשיטתו מטהר מחמת שהעור מבטלן ואינו צריך למעט מהפסוק. אלא לדבריו של רבי ישמעאל קאמר, שאף אם אינך מטהר בגלל הביטול יש לך לטהר ממייעוט הכתוב, רש"י ותוספות⁽¹⁴³⁾].

והשתא תיקשי לבר פדא: **ואם איתא דרבי ישמעאל אינו מטהר מטומאת מגע בשני חצאי זיתים אלא כשנגע מאחוריו, אם כן, מה השיבו רבי עקיבא כיון שאינו בא לכלל מגע לא בא לכלל משא, הרי הוא בא לכלל מגע כשנגע מלפניו?**

ומתריצין: **אמר רבא: הכי קאמר רבי עקיבא: את שבא לכלל מגע בכל צד, שאפילו הנוגע בשומר שלו נטמא, [דטומאת שומרים נלמד מקרא ד"הנוגע"] — בא לכלל משא.**

אבל דבר שלא בא לכלל מגע בכל צד, כגון שני חצאי זיתים, שהנוגע בעור מאחוריו אינו טמא — **לא בא לכלל משא.**

בעא מיניה רב אויא סבא מרבה בר רב הונא: קולית עצם שיש בתוכו מוח שהיא סתומה, שאין אפשרות ליטמא במגע, שהרי

[עוקצין א יד] ועוד אחרונים.

143. אך ברמב"ם מבואר שלא כדבריהם, דהרמב"ם שם כתב, עור שיש עליו שני חצאי זתים של נבלה העור מבטלן, ואינן מטמאין לא במגע ולא במשא, שכל שאינו מטמא מן הנבלה במגע אינו מטמא במשא. ומבואר שביטול העור מועיל רק שלא יטמא במגע, ומה שאינו מטמא במשא זה משום הדרשא שכל שאינו מטמא

שביאר את דברי הרמב"ם, דהרמב"ם איירי באופן שנגע רק בצד אחד של הקיסם, ועל זה כתב הרמב"ם שאינו נטמא במגע לפי שאין חיבורי אדם חיבור, והרי לא נגע בכזית, אך אם באמת יגע בשני החצאים ודאי שהוא יטמא, דיש נוגע וחוזר ונוגע, ולפי זה אתי שפיר הא דמטמא במשא, שהרי הוא בא לכלל מגע באופן שיגע בשניהם, ולפי זה הרמב"ם מודה לרש"י ותוספות. וכן כתבו הרש"ש והחזון איש

אמר ליה רבה בר רב הונא לרב אויא סבא: עורבא פרח! הנה עורב פורח באויר. כלומר, התחיל לדבר אתו בענין אחר.

אמר ליה רבא בריה דרבה בר רב הונא לאביו: ולאן היינו רב אויא סבא מפומבדיתא דמשבח לן מר בגויה — דגברא רבה הוא, ולמה אתה מזלזל בו, ומעביר נושא לענין אחר?

אמר ליה רבה בר רב הונא לבנו: אני היום "סמכוני באישיות". כלומר, הביאו לי סעודה ואסעוד, שנחלשתי מהדרשא שאמרתי היום ברבים, ובעא מינאי רב אויא סבא מילתא דבעי טעמא, ואיני יכול להשיב עתה לפי שאני צריך לעיין בדבר, ולא מחמת זלזול העברתי נושא.

אמר עולא: שני חצאי זיתים של בשר נבלה שתחבן בקיסם, הרי אפילו מוליך ומביא שנושא אותם כל היום כולו — טהור.

מאי טעמא הוא טהור, והרי נשא כזית

נבלה?

דכתיב "ונשא" ד"והנושא את נבלתה" כתיב חסר, בלי וי"ו. ולפי הכתיב הוא נקרא "והנישא", אבל לפי המסורת קרינן "והנושא".

ודרשינן: בעינן — נושא והוא דנישא בבת אחת. שהכזית היא מחובר יחד באופן שיוכל להינשא כולו כאחד ללא חיבור חיצוני (144).

ומקשינן: תנן במתניתין: היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא ולא במגע, דברי רבי ישמעאל. ואמאי מטמא רבי ישמעאל במשא, והא לאו נישא הוא שהרי השני חצאי זיתים הם נפרדים?

ומתריצין: אמר רב פפא: הכא במאי עסקינן במרודד.

שהיתה שכבת בשר דקה מחברת בין שני החצאים, שעל ידה נחשב הכזית למחובר ונישא בבת אחת. [ומכל מקום אינו מטמא

ונוגע, אך לרבי עקיבא וכן לחכמים [דרבי דוסא] שיש נוגע וחוזר ונוגע הוא הדין הנושא שני חצאי זתים בלא צירוף ביניהם נטמא, וכן דעת הרמב"ן והר"ן].

או שמא, עולא קאי לכולי עלמא, לפי שיש גזירת הכתוב בדין משא דבעינן שיהא נושא והוא דנישא, ואף רבי עקיבא וחכמים מודים לדין זה, והם מטמאים נושא שני חצאי זתים רק במרודד, וכן דעת התוספות במסכת בבא קמא שהובא לעיל, וכן דעת הרמב"ם שפסק כעולא ומצד שני פסק שיש נוגע וחוזר ונוגע, [כמו שביארנו לעיל בשם האחרונים, ודלא כהכסף משנה].

ולדעת הרמב"ן צריך ביאור מאי פריך להלן

במגע אינו מטמא במשא, ורבי עקיבא אמר כן אליבא דאמת ולא רק אליבא דרבי ישמעאל. אך צריך ביאור מדוע באמת לא מועיל הטעם של עור מבטלן גם לענין משא? וכן הקשה החזון איש [עוקצין א יד], וראה תפארת ישראל [בועז אות א].

144. הראשונים נחלקו בדינא דעולא, האם זהו משום דבעינן נשיאה אחת, וכמו שהנוגע בשני חצאי זתים טהור כך הנושא טהור, [ואף שבמגע צריך צירוף גמור וגם מרודד לא מהני, מכל מקום במשא מהני מרודד, אך דין אחד הוא דבעינן נגיעה אחת ונשיאה אחת], ולפי זה דברי עולא יתכנו רק למאן דאמר אין נוגע וחוזר

רבי אליעזר אומר: אף הנושא.

והוינן בה: מה הוסיף רבי אליעזר דאטו נושא לאו מפיט הוא ובכלל דברי התנא קמא הוא?

אלא לאו, הכי קאמר: אחד הנוגע ואחד המפיט טמא, ואפילו בלא שהם נישאים בבת אחת, שאין החצאים מחוברים יחד. ואתא רבי אליעזר למימר: והוא דנישא בבת אחת, שבין במגע ובין במשא אין מטמאין אלא כשהם מחוברים, [כגון במרודד].

ומקשינן: ומאי "אף" דאמר רבי אליעזר שהרי הוא בא למעט ולא לרבות?

ומתרצינן: אימא: רבי אליעזר אומר: והוא דנישא. (146)

הרי שנחלקו תנאים בדינא דעולא אם צריך

במגע, משום דמיירי באופן שאם יאחז בקטן אין הגדול עולה עמו, וסבירא ליה דלא הוי חיבור להחשב נגיעה אחת. אך לגבי הדין דנישא בבת אחת די כמה שאם יאחז בגדול הקטן עולה עמו, דכבר הם נישאים בבת אחת — תוספות⁽¹⁴⁵⁾.

תא שמע: דתנן בסיפא דמתניתין: מודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא.

אמאי, והא לאו נישא הוא?

ומתרצינן: הכא נמי מיירי במרודד!

והאי דינא דעולא הוא כתנאי.

דתניא: אחד הנוגע בשני חצאי זיתים ואחד המפיט טמא.

מרודד מה החילוק בין הרישא לסיפא, ומדוע ברישא משמע שמטמא במגע, ולא חשיב שתי נגיעות מחמת שיש כזית שלם, ואילו בסיפא גם רבי ישמעאל אינו מטמא במגע? ותיירץ, דלא מיירי באותו מרודד, דברישא מיירי במרודד שגם כאשר אוחז בקטן הגדול עולה עמו, ולכן גם במגע הוא מטמא, ואילו בסיפא מיירי באופן שאם אוחז בקטן אין הגדול עולה עמו, ולכן אינו מטמא במגע.

146. התוספות נקטו שצריך להגיה את הברייתא, ולומר והוא דנישא. אך הרש"ש פירש שאין צריך להגיה, אלא שלפי תנא קמא שני חצאי זיתים מטמאים בין במגע ובין במשא, לפי שיש נוגע וחוזר ונוגע, וכן לית להו דינא דעולא, ואתא רבי אליעזר לחלוק עליהם, שלא רק הנוגע טהור לפי שאין נוגע וחוזר ונוגע, אלא "אף הנושא" טהור, משום דינא דעולא.

על עולא מרבי עקיבא דמודה בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם, הרי לרבי עקיבא ודאי אין צריך נושא והוא דנישא? ותיירץ הרמב"ן דפריך משום ש"מודה רבי עקיבא" משמע שהוא מודה לרבי ישמעאל, ואף רבי ישמעאל סובר כן, ועל זה פריך דלרבי ישמעאל הא בעינן נושא והוא דנישא.

ולדעת הרמב"ן הא דמייתי בסוף הסוגיא כתנאי, הוא הדין מצי לאתויי את רבי עקיבא ואת חכמים דאהלות, שהם סוברים כתנא קמא שם שיש נוגע וחוזר ונוגע, אלא מייתי תנאי דפליגי להדיא גם לגבי משא.

145. הרמב"ן הקשה, איך יתכן דמיירי במרודד, הרי הגמרא לעיל פירשה את הרישא של המשנה, שכזית שלם שעל גבי העור לכולי עלמא מטמא, בכזית מרודד, [ולכן דוקא פלטתו חיה אך פלטתו סכין בטל], ואם גם הסיפא מיירי בכזית

שיהא נישא בבת אחת או לא.

מתניתין:

“שומר” למוח, והשומר מוציא את הטומאה, והשני, שאם נשא אותם, הרי הוא נשא גם את המוח שבתוכם, ונבלה מטמאת במשא

—

הרי הנוגע בהם כשהם פתומים — טהורים, ואינם מטמאים לא מחמת דין שומר ולא מחמת משא, לפי שבשר נבלה שאי אפשר ליגוע בו אינו מטמא כלל, [מה שאין כן בקולית המת וקולית המוקדשין שאף שאי אפשר ליגוע במוח, מכל מקום העצמות בפני עצמם מטמאים].

אך אם העצמות נקובים אפילו כל שהוא, שמעתה אפשר ליגוע במוח על ידי שיכניס דרך הנקב שערה של אדם [והאדם נטמא בכך] — מטמא במוגע, ואף אם נגע בעצם הוא נטמא משום שהעצם נחשבת שומר למוח.

הטעם שבשר נבלה שאי אפשר ליגוע בו אינו מטמא מדין שומר יתבאר בגמרא, דילפינן מהפסוק “הנוגע — יטמא”⁽¹⁴⁷⁾,

ומנין שאם אי אפשר ליגוע בו אינו מטמא אף במשא, אף על פי שנשא את המוח שבעצם?

תלמוד לומר “הנוגע” — “והנושא”.

קולית עצם שיש בתוכו מוח מן המת, וקולית המוקדשין, עצם מקרבנות שנעשו פיגול או נותר. שגזרו חכמים עליהם שיטמאו את הידים כדי שהכהנים לא יפגלו את הקרבן במזיד [מתוך כוונה להפסיד לבעלים], ולא יותירו מהקרבן מתוך עצלות. והגזירה היתה בין על הבשר ובין על העצמות ששימשו את הבשר.

קכה-א

הנוגע בהן, בין כאשר העצמות פתומים ואי אפשר ליגע במוח שבתוכם, בין כאשר הם נקובים ואפשר לנגוע גם במוח — הרי הוא טמא.

כי עצם המת בשיעור כשעורה מטמאת במגע ובמשא, אף בלא המוח שבתוכה, וכן עצמות הקרבנות שנפסלו הם עצמם מטמאים, ולכן אין הברדל אם אפשר ליגע במוח או לא.

קולית נבלה וקולית השרץ — שהעצמות בפני עצמם אינם מטמאים, ומכל מקום כאשר יש בתוכם מוח יש להם שני סיבות לטמאות, האחד, מחמת שהעצמות נחשבות

ליגוע בבשר אין בו דין שומר? ותירץ, דבגמרא מבואר שגם מאהיל נחשב לנגיעה, ולכן אף שהמוח אינו ראוי לנגיעה מכל מקום הוא ראוי לאהל, שאם יאהיל מעל המוח טומאה בוקעת ועולה, ולכן זה נחשב שהמוח ראוי לטומאות במגע.

אך הרש"ש תירץ באופן פשוט יותר, דכל מאי דאמרינן הכא שאם אינו ראוי למגע גם

147. בגמרא לעיל קיה ב מבואר שקולית המת נחשבת לשומר גם בצד השני שאין שם מוח, לפי שאם תפתח העצם בצד השני המוח יתקלקל, ולכן אם הכניס לבית את הצד השני של העצם, הרי הקולית מכניסה את הטומאה לבית, וכל הבית מטמא באהל. והקשה בתוספות רעק"א מדוע העצם מטמא את הבית, הרי אי אפשר ליגוע במוח שבתוכו, וכל שאי אפשר